

Vergaderjaar 2022–2023

29 911

Bestrijding georganiseerde criminaliteit

Nr. 421

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 juni 2023

Georganiseerde criminaliteit is één van de meest urgente problemen in onze samenleving en kent verschillende ondermijnende effecten. Financieel gewin is daarbij hét onderliggende motief. Criminelen worden aangetrokken door de kans om op illegale wijze snel veel geld te verdienen. Het crimineel verdienmodel doorbreken en het terugdringen van criminele geldstromen is dan ook een essentieel onderdeel van de aanpak van de georganiseerde criminaliteit. Want geld vormt, naast de aantrekkingskracht, ook het machtsmiddel van criminelen. Met geld worden nieuwe drugs, wapens en handlangers gekocht en de winsten worden ingezet voor consumptie of (oneerlijke) investeringen in onze samenleving. Als illegaal verdiend geld geïnvesteerd wordt in legale objecten, ondernemingen en consumptiegoederen, ontstaat er bovendien een verwevenheid tussen boven- en onderwereld en staat de integriteit van het financiële stelsel onder druk. Door criminele geldstromen te verstoren en terug te dringen, onder andere door een gezamenlijke en effectieve aanpak van witwassen, nemen de ondermijnende effecten van dat geld, namelijk macht en invloed in de samenleving, af.

De Financial Intelligence Unit-Nederland (hierna: FIU-Nederland) vervult een belangrijke rol in deze aanpak. De FIU-Nederland is in de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) namelijk aangewezen als de autoriteit waar ongebruikelijke transacties dienen te worden gemeld door meldingsplichtige instellingen. De FIU-Nederland analyseert de meldingen en brengt transacties en geldstromen in kaart die in verband kunnen worden gebracht met witwassen en onderliggende basisdelicten en het financieren van terrorisme. Ongebruikelijke transacties die door het hoofd van de FIU-Nederland verdacht zijn verklaard, worden ter beschikking gesteld aan de diverse (bijzondere) opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De FIU-Nederland vervult daarmee een belangrijke rol in het voorkomen en opsporen van misdrijven.

Vanwege het belangrijke werk dat de FIU-Nederland verricht, bied ik uw Kamer graag, conform de memorie van toelichting bij artikel 13, aanhef en onder i van de Wwft, het jaaroverzicht 2022 van FIU-Nederland aan. Hieronder ga ik in op de meest belangwekkende onderwerpen in dit jaaroverzicht.

Ongebruikelijke en verdacht verklaarde transacties

Uit het jaaroverzicht van 2022 blijkt dat het aantal gemelde ongebruikelijke transacties is gestegen en het aantal verdacht verklaarde transacties is gedaald. In totaal zijn er bijna 2 miljoen ongebruikelijke transacties gemeld, en er zijn 91.893 transacties verdacht verklaard. In 2021 was het aantal ongebruikelijke transacties 1,2 miljoen, en zijn er 96.676 verdacht verklaard. De totale waarde van de verdacht verklaarde transacties bedroeg in 2022 bijna 30 miljard euro. Dit is een significante stijging ten opzichte van 2021, toen deze ruim 15 miljard euro bedroeg. De stijging wordt verklaard door een zeer beperkt aantal transacties (37) met gezamenlijk een uitzonderlijk hoge waarde van meer dan 20 miljard euro. FIU-Nederland merkt hierover op dat deze transacties vaak onderdeel zijn van internationale analyses en betrekking hebben op geldstromen die door ons financiële stelsel gaan, maar niet altijd in Nederland blijven.

Het aantal meldingen van ongebruikelijke transacties vanuit de banken en de Payment Service Providers (PSP's) is groot en is ten opzichte van 2021 flink gestegen. Dit wordt verklaard door onder andere de organisatorische groei van één bank in het bijzonder en het feit dat deze bank geen samengestelde meldingen van ongebruikelijke transacties doet aan de FIU-Nederland, maar losse meldingen heeft gedaan.

De daling in het aantal verdacht verklaarde transacties ten opzichte van 2020 en 2021 wordt door FIU-Nederland verklaard door het feit dat voorgaande jaren als piekjaren kunnen worden beschouwd. Die kortstondige piek was het gevolg van de doorontwikkeling van de semiautomatische dossiervorming en de vooruitgang in criminologische data-analyse wat resulteerde in nieuwe inzichten. Die nieuwe inzichten zijn toegepast op ongebruikelijke transacties van eerdere jaren, waardoor daaruit alsnog transacties verdacht werden verklaard. Ook was er sprake van een piek in het aantal dossiers vanwege analyses gericht op mogelijke fraude met steungelden omtrent Covid-19. In 2022 is er absoluut gezien een daling waar te nemen in het aantal verdachte transacties, maar wanneer de FIU-Nederland corrigeert voor deze pieken, kan een lichte stijging in het aantal verdacht verklaarde transacties en dossiers worden vastgesteld. Een stijging die, zo constateert de FIU-Nederland, een structureel karakter heeft gekregen ten opzichte van de periode voordat de FIU-Nederland in capaciteit en technische mogelijkheden werd uitgebreid. Ter vergelijking, in de jaren 2016 tot en met 2019 schommelde het aantal verdacht verklaarde transacties tussen de 39.000 en 57.000. De afgelopen jaren ligt dit aantal tussen de 91.000 en 103.000 verdacht verklaarde transacties.

Investerings in de FIU-Nederland

De FIU-Nederland heeft in 2022 structurele middelen toegekend gekregen vanuit de gelden die beschikbaar zijn gesteld voor de aanpak van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit. Hiermee is het jaarlijkse budget van de FIU-Nederland gegroeid van 6 miljoen euro in 2019 tot 13,4 miljoen euro in 2022. Dit is in 2022 ingezet ten behoeve van personele capaciteit en investeringen in technologie. De FIU-Nederland is uitgebreid van 63 fte in 2019 naar 94 fte in 2022. Ook de komende jaren wordt de FIU-Nederland nog verder versterkt in zowel capaciteit, kennis

en expertise als verbeteringen in technologie. Met de investeringen in technologie kan de operationele capaciteit optimaal worden ingezet, waardoor de FIU-Nederland blijvend in staat is het toenemende aantal ongebruikelijke transacties te analyseren en te werken aan het opstellen en overdragen van arbeidsintensieve dossiers, waarbij omvangrijke criminele samenwerkingsverbanden en/of complexe structuren kunnen worden blootgelegd.

Ketenversterking verdachte transacties

Door de FIU-Nederland verdacht verklaarde transacties kunnen verschillende doelen dienen, bijvoorbeeld als aanleiding voor het starten van een opsporingsonderzoek, als ondersteunende informatie in een lopend strafrechtelijk onderzoek en als bijdrage aan regionale en nationale criminaliteitsbeelden. Uit onderzoeken blijkt dat financiële informatie, waaronder verdachte transacties, goed wordt gebruikt door opsporingsdiensten en het OM voor de aanpak van witwassen.¹ Tegelijkertijd komt het aandachtspunt naar voren om de aanlevering van verdacht verklaarde transacties te verbeteren en om structureel meer inzicht te krijgen in het gebruik van verdacht verklaarde transacties in de opsporings- en vervolgingsfase. Daarom wordt ingezet op een gerichtere informatieoverdracht van de FIU-Nederland aan de (bijzondere) opsporingsdiensten en de verbetering van de registratie van het gebruik van verdacht verklaarde transacties door deze (bijzondere) opsporingsdiensten. Hierdoor kan een betere selectie op relevantie en gebruik van verdachte transacties door deze opsporingsdiensten plaatsvinden. Dit moet ook leiden tot een structurele deling van inzichten vanuit de opsporing en vervolging aan de FIU-Nederland en in samenwerking met de FIU-Nederland aan de meldingsplichtige instellingen, zoals de banken, om zo de zogenoemde feedbackloop te vergroten. De versterking van deze feedbackloop is een wens van velen binnen de keten en zou een grote stap in de verbetering van de effectiviteit van de poortwachtersfunctie en de aanpak van witwassen kunnen betekenen.

Internationale samenwerking

Georganiseerde criminaliteit is bij uitstek een internationaal probleem. Criminele multinationals produceren en verhandelen drugs wereldwijd en ook het geld dat met deze handel gemoeid is, gaat razendsnel de hele wereld over. Het verstoren van deze internationale criminele geldstromen vergt dan ook veel op het gebied van internationale samenwerking. De FIU-Nederland werkt internationaal samen met 166 FIU's binnen de Egmont Group. Tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de Egmont Group is ingezet op de vernieuwing van het Egmont Secure Web (ESW), het systeem waarmee FIU's wereldwijd onderling informatie uitwisselen. Inmiddels hebben alle leden van de Egmont Group ingestemd met het project en is de vernieuwing van het systeem van start gegaan.

Daarnaast hebben binnen de «Russia Related Illicit Finance and Sanctions FIU Working Group», een initiatief van FINCEN, de FIU van de Verenigde Staten, een aantal FIU's, waaronder Nederland, hun internationale samenwerking versterkt op alle aspecten die te maken hebben met de huidige sancties tegen Russische en Belarussische entiteiten en individuen. Het doel van de samenwerking is gerichte informatie- en kennisdeling, onder meer ten aanzien van mogelijke witwasactiviteiten.

¹ Zo is onder andere uit een analyse van het Anti Money Laundering Center (AMLC) uit 2022 gebleken dat in de daaraan voorafgaande vijf jaren in gemiddeld 60% van de FIOD-onderzoeken een verband is met door de FIU-Nederland verdacht verklaarde transacties

Tot slot wil ik graag benadrukken dat door de belangrijke ontwikkelingen op het gebied van uitbreiding van capaciteit en investeringen in technologie, ketenversterking en internationale samenwerking de FIU-Nederland ook in 2022 weer een continue en wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan onze gezamenlijke aanpak in het verstoren van (internationale) criminele geldstromen.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yeşilgöz-Zegerius